

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2024.53.300731>

УДК 344.13:343.97:340.5

Є. О. Мурзо, ад'юнкт

Національна академія внутрішніх справ

Кафедра кримінального процесу

Солом'янська площа, 1, Київ, 03035, Україна

e-mail: yevheniiamurzo@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0000-4409-0560>

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РОЗСЛІДУВАННЯ МАРОДЕРСТВА У КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ТА ЗАКОРДОННИХ ДЕРЖАВ

У статті з'ясовано сутність мародерства за українським та міжнародним законодавством, визначено склади цих злочинів, висвітлено перелік обставин, які підлягають доказуванню та сформовано додаткові обставини при розслідуванні мародерства в Україні. Встановлено, що війна призвела до збільшення кількості випадків мародерства, натомість з 2014 року за статтею 432 Кримінального кодексу України жодну особу не засуджено. Фіксація цих злочинів на окупованих територіях ускладнена, існують складнощі кваліфікації, слідчі не мають достатнього досвіду у розслідуванні кримінальних правопорушень цієї специфіки, відсутня чітка криміналістична методика розслідування відповідних злочинів. Зазначене вище підкреслює актуальність дослідження. Метою цієї статті є дослідження проблем розслідування мародерства у кримінальному законодавстві України та закордонних держав. Для всебічного вивчення даного питання в статті використовувалися комплекс наукових методів, зокрема загальнонаукові й спеціальні, які є засобами наукового дослідження. Діалектичний метод використовувався у межах вивчення теорії та практики суперечностей, що пов'язані з предметом дослідження. З урахуванням кримінально-правової та криміналістичної специфіки злочину, для формування пропозицій щодо виділення обставин, які підлягають доказуванню під час розслідування мародерства у кримінальному провадженні використано метод прогнозування. Порівняльно-правовий метод було використано під час порівняння концепцій та наукових досліджень, позицій науковців щодо розуміння сутності мародерства. Проаналізовано наукові дослідження українських та закордонних вчених, погляди яких висвітлювали питання мародерства та його видів, законодавство й міжнародні договори. Практична цінність полягає у тому, що дослідження сприяє розумінню та вдосконаленню порядку розслідування мародерства, вказуючи на те, які обставини можуть мати суттєве значення для встановлення та доведення вини особи й здійснення правосуддя.

Ключові слова: війна, подія, розграбування, мародерство, розслідування.

Постановка проблеми. У сучасному світі глобалізація охоплює всі сфери життя суспільства. Попри позитивні аспекти, існує інший бік: збільшення рівня злочинності, виникнення нових видів правопорушень. У зв'язку із впливом

військових дій на сфері життя у державах, де наразі присутні конфлікти, існує необхідність боротьби з новими видами злочинів. Встановлено, що у 2022 році в Україні було обліковано 362 636 кримінальних правопорушень, що на 12,8% більше, ніж у 2021 році (321 443 кримінальних правопорушень) [1, с. 100]. У 2023 році – 475 595 кримінальних правопорушень [2].

Тема мародерства сьогодні є актуальною, оскільки українці зіштовхнулися з проблемою збереження свого майна під час військових дій. Україна потерпає від російської збройної агресії, страждає цивільне населення, причому не тільки від військових, а ще й від своїх власних земляків. Ці особи вчиняють крадіжки майна на місцях зруйнованих будинків, підприємств і організацій; з приміщень, таких як квартири, дачі, гуртожитки, магазини, склади, готелі під час повітряної тривоги, в ситуаціях, коли люди залишають місце свого проживання, рятуючись від обстрілів і бомбардувань, однак зазначені випадки помилково вважаються мародерством.

07 березня 2022 року посилено відповідальність за мародерство та низку статей Кримінального кодексу України щодо кримінальних правопорушень проти власності [3].

Встановлено, що в Україні ця група злочинів пов'язана із надзвичайно високим рівнем латентності (причини: збільшення випадків мародерства, які не реєструються належним чином, однак стають відомі через відеозаписи у відкритих джерелах інформації, відео з дронів або супутникові знімки; недостатньо висока кваліфікація слідчих у роботі з таким видом злочину; складність фіксації на окупованих територіях, на полі бою).

В окремих закордонних країнах даний вид злочину набуває нових проявів, таких як кібермародерство, привласнення культурних цінностей, розкрадання природних ресурсів. Це підтверджується різноманітним спектром публікацій, присвячених тлумаченню мародерства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дж. Г. Стюарт висвітлює мародерство як крадіжку під час війни [4]. Крім того, на думку цього дослідника, формулювання статей 8(2)(b)(xvi) та 8(2)(e)(v) Римського статуту застаріле, маючи на увазі, що слова «місто», «місцевість» або «штурм» є зайвими з юридичної точки зору. Автор вказує на те, що Міжнародні кримінальні статuti визначають «мародерство» як різновид воєнного злочину, але роблять це шляхом прийняття архаїчної мови, позбавленої сучасного правового змісту.

А. Циммерман та Р. Гей у постатейному коментарі до Римського статуту Міжнародного кримінального суду запевняють, що офіційного визначення терміну «мародерства» немає. Однак, його слід розуміти як несанкціоноване привласнення або отримання майна з метою передачі його у володіння собі або третій особі проти волі законного власника [5, с. 452].

Варто уваги дослідження К. Дж. Бака, де він розкриває питання чи є привласнення силою через військову необхідність законним чи незаконним через розбіжності між положеннями договору міжнародного гуманітарного права (далі – МГП) і звичаєвим міжнародним гуманітарним правом. Автор підіймає важливе питання про те, як люди можуть запобігти незаконному привласненню, якщо дії, скоєні злочинцями, є виправданими як виняток [6].

Р. О'Кіф, К. Перон, Т. Мусаєв, Дж. Феррарі наголошують на тому, що мародерство – незаконне привласнення культурних цінностей, яке суворо забороне-

но. Жоден привід військової необхідності не може юридично виправдати таку поведінку збройних сил будь-якої сторони конфлікту [7, с. 45].

Про експлуатацію природних ресурсів, які лежать в основі багатьох сучасних збройних конфліктів, таких як триваючі військові дії в Демократичній Республіці Конго (ДРК), Кот-д'Івуарі чи Україні згадує Д. Паларчик [8, с. 179].

У своєму дослідженні К. Грейліх та Е. Т. Дженсен розглядають елементи мародерства у світлі кібероперацій під час збройного конфлікту та стверджують, що кібермародерства залишаються чутливими до заборони, а також розмежовуються кібердіяльністю, які підпадають під заборону, і ті, які не підпадають. Також, науковці підкреслюють, що громадськість все частіше використовує термін «мародерство» для опису різних форм кіберкрадіжки поза контекстом збройного конфлікту [9, с. 266].

Мета статті. Всупереч різноманітності досліджень у цьому напрямку, деякі аспекти теми залишаються недостатньо розкритими, з огляду на що метою статті є дослідження проблем розслідування мародерства у кримінальному законодавстві України та закордонних держав.

Виклад основного матеріалу. У положеннях міжнародного гуманітарного права мародерство є воєнним злочином, а мародерські дії позначають як «грабіж» (англ. «pillage», «plunder», «looting») [10; 11, с. 13; 12; 13, с. 24-25].

Воно розкривається у ст. 33 Четвертої Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни («пограбування забороняються») [14, с. 180]; ст. 23 (g) Гаазької конвенції («заборонено знищувати або захоплювати власність ворога, крім випадків, коли таке знищення або захоплення настійно вимагається військовою необхідністю»), ст. 47 («мародерство офіційно забороняється»), ст. 28 («дане явище у місті чи місцевості, навіть у випадку, якщо його взяли штурмом забороняється») [15]; ст. 8 (2) (b) Римського статуту (xiii) знищення або захоплення майна ворога, крім випадків, коли таке знищення або захоплення настійно вимагаються воєнною необхідністю, xvi) розграбування міста або населеного пункту, навіть якщо його захоплено штурмом; 8(2)(a)(iv) незаконне, безглузде і великомасштабне знищення і привласнення майна, яке не викликано військовою необхідністю є воєнними злочинами; v) розграбування міста або населеного пункту, навіть якщо його захоплено штурмом) [16]. За такі злочини Україна повинна притягати до відповідальності осіб, які їх вчинили, за ст. 438 Кримінального кодексу (далі – КК) України, якою забороняється порушення законів і звичаїв війни.

Дана стаття містить бланкетну норму, і цей підхід прослідковується і у міжнародній судовій практиці. Наприклад, Міжнародний кримінальний трибунал щодо колишньої Югославії у рішенні по справі «Prosecutor v. Milan Martić» в обвинуваченні М. Martić у вчиненні порушення законів або звичаїв війни посилається на ст. 3 Женевської конвенції, ст. 51 (2) Додаткового протоколу I та ст. 13 (2) Додаткового протоколу II [17, с. 18].

У коментарі до Женевської конвенції робиться акцент на тому, що мародерство («pillage»), незалежно від того, чи здійснюється воно на окупованих чи інших територіях, завжди асоціювався з мародерством («looting, plunder...») здійсненим окремими солдатами. Таке незаконне привласнення майна слід відрізнити від військової здобичі, що стосується захоплення будь-якого рухомо-

го державного майна на полі бою (незалежно від його військового характеру) [18, с. 1520].

У межах українського кримінального законодавства мародерство є військовим правопорушенням, суть якого полягає у викраденні на полі бою речей, що знаходяться при вбитих чи поранених (ст. 432 КК України) [19].

Схоже формулювання містить ст. 178 КК Федерації Боснії та Герцеговини («Мародерство вбитих і поранених на полі бою»), а саме: (1) Той, хто видає наказ про незаконне привласнення речей у... поранених на полі бою, або хто здійснює таке привласнення, карається позбавленням волі на строк від шести місяців до п'яти років. (2) Якщо кримінальне правопорушення, зазначене у частині першій цієї статті, було вчинене жорстоким способом, винний карається позбавленням волі на строк від 1 до 10 років [20, с. 42].

У ст. 413 КК Грузії караються позбавленням волі терміном від десяти до двадцяти років за: а) мародерство, тобто заволодіння речами вбитого чи пораненого під час військових дій, а також заволодіння майном громадян, залишеним у зоні військових дій; і) пограбування населеного пункту чи іншої територіальної одиниці [21].

Згідно ст. 48 Закону про дисципліну в силах оборони Австралії суб'єктом мародерства є військовослужбовець або цивільна особа, яка (а) забирає будь-яке майно, яке було залишено відкритим або незахищеним; або (б) забирає будь-яке майно з тіла вбитої особи або особи, яка була поранена, чи захоплена в полон; або (с) забирає будь-які транспортні засоби, обладнання чи запаси, захоплені чи покинуті противником. В Австралії максимальне покарання за вчинення мародерства – позбавлення волі на 5 років [22].

У гл. 2, ст. 463 КК Каліфорнії мародерство визначено як використання надзвичайного стану для вчинення крадіжки зі зломом, великої або дрібної крадіжки. У штаті Каліфорнія мародерство може бути як проступком, так і тяжким злочином та карається позбавленням волі на строк до 3 років [23].

Вивчені матеріали судової практики в Україні засвідчують, що судді трактують мародерство як акт прихованої або відкритої крадіжки військовослужбовцями та цивільними особами майна; мародерством також вважають присвоєння майна цивільного населення у районах вогневого ураження (бомбардувань, ракетних ударів, артилерійських та інших обстрілів), під час надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру (*рішення Приморського районного суду м. Одеси від 28.12.2022 р. № 522/10575/22, номер судового провадження: 1-кп/522/2208/22; від 17.02.2023 р. № 522/10487/22, номер судового провадження: 1-кп/522/1349/23; від 21.09.2023 р. № 522/18677/23, номер судового провадження: 1-кс/522/6071/23.*

Елементами, що мають значення для кваліфікації цього кримінального правопорушення в Україні є:

1) основний безпосередній об'єкт мародерства – бойова слава Збройних сил України і честь військовослужбовця, а також порядок дотримання звичаїв та правил війни; додатковим обов'язковим об'єктом є власність (предмет злочинного посягання, кількість, вартість, приналежність до вбитої або пораненої особи);

2) об'єктивна сторона, що полягає у діях, а саме – викраденні речей, що розташовані при вбитих чи поранених; обов'язковою ознакою складу є час, об-

становка заволодіння чужим майном та чітка локалізація місця вчинення злочину – викрадення майна на полі бою чи на певній ділянці, районі активних воєнних дій, а також у зоні (місцевості, що перебуває в тилу), яка піддається обстрілу ворогом;

3) особа, що вчинила кримінальне правопорушення – військовослужбовець [24, с. 44].

Вважаємо необхідним зазначити, що елементами складу злочину ст. 8 (2) (b) (xvi) Римського статуту, що зазначені в інструкції Міжнародного кримінального суду «Елементи злочинів», які допомагають Суду в тлумаченні та застосуванні ст. 6, 7 і 8 відповідно до Статуту є те, що злочинець:

1. Привласнив певне майно; (термін «привласнення» не визначено ні в Римському статуті, ні в Елементах воєнних злочинів, але зазвичай розглядається як «здійснення контролю над власністю; захоплення володіння») [25, с. 110].

Щодо поняття «певне майно», у апеляційному рішенні щодо юрисдикції у справі «Prosecutor v. Tadić», Апеляційна палата заявила, що: «порушення повинно бути «серйозним», тобто воно повинно являти собою порушення правила, яке захищає важливі цінності, і порушення повинно мати тяжкі наслідки для жертви. Наприклад, факт простого привласнення комбатантом буханця хліба в окупованому селі не буде вважатися «серйозним порушенням міжнародного гуманітарного права», хоча це можна вважати порушенням основного принципу, викладеного у п. 1, ст. 46 Гаазьких положень (і відповідного правила звичаєвого міжнародного права), відповідно до якого «приватна власність повинна поважатися» будь-якою армією, яка окупує ворожу територію» [26, с. 58-59].

Свою думку висловила Судова палата Спеціального суду по Сьєрра-Леоне у справі «Prosecutor v. Sesay et al»: «Хоча докази мародерства згідно з міжнародним правом не вимагають, щоб вилучені предмети мали значну цінність, ми нагадуємо, що юрисдикція Суду може здійснюватися лише щодо серйозних порушень. Ми вважаємо, що для визначення серйозності порушення, посилення може бути зроблено на характер, обсяг, розмір або колективний масштаб розграбування, наприклад, враховуючи кількість людей, у яких було відібрано майно» [27, с. 319].

2. Мав намір позбавити власника майна та привласнити його у приватне або особисте користування; (терміни «приватний» і «особистий» не визначені у Римському статуті, але їх слід тлумачити досить широко, щоб включати випадки, коли майно передається третім особам, а не лише використовується злочинцем [28, с. 273]).

3. Привласнення було здійснено без згоди власника.

4. Дії мали місце в контексті міжнародного збройного конфлікту та були пов'язані з ним.

5. Зловмиснику були відомі фактичні обставини, які встановлюють наявність збройного конфлікту.

Як вказує використання терміну «приватне чи особисте використання», привласнення, виправдане військовою необхідністю, не може становити склад мародерства [29, с. 17].

Правова конструкція, що розглянута вище, охоплює низку суб'єктів (комбатантів і цивільних осіб) і типів власності (приватної та державної).

Проаналізувавши ст. 91 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) вбачається, що законодавець закріпив перелік обставин, які

підлягають доказуванню, однак вказані підпункти мають загальний характер для сторони обвинувачення та охоплюють розслідування усіх видів злочинів. Також, вони не вичерпно описані для конкретних категорій правопорушень. Переліки цих обставин для окремих кримінальних проваджень є специфічними й залежать від ознак самого правопорушення. Тому аналіз обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні певних видів, є необхідним елементом методики розслідування цих правопорушень.

Так, О. В. Пчеліна зазначає: «немає необхідності у формуванні уніфікованої системи обставин, що підлягають з'ясуванню, для всіх без винятку кримінальних проваджень, адже вони уточнюються в кожному випадку розслідування кримінального правопорушення чи в їх сукупності залежно від їх криміналістичної класифікації» [30, с. 177].

Тобто, ситуаційний підхід при формуванні переліку обставин розширює традиційний підхід і виступає важливим керівним принципом для слідчого. Це дозволяє уточнити та більш деталізовано сформулювати обставини, які потребують розгляду, опираючись на конкретні ситуації, що виникають на певному етапі розслідування.

У закордонних КК є спільні обставини, які підлягають доказуванню, наприклад, факти події (час вчинення кримінального правопорушення, місце, спосіб тощо), винуватість особи, характер і розмір шкоди, заподіяної злочином, відомості про особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, обставини, які пом'якшують або обтяжують відповідальність, передбачені кримінальним законом (ч. 1 ст. 96 КК Молдови [31, с. 79-80], ст. 107 КК Вірменії [32, с. 77], § 62. КК Естонії [33]).

Вважаємо необхідним зазначити, що І. М. Вигівський пропонує об'єднати обставини у чотири групи: 1) обставини, що стосуються події кримінального правопорушення; 2) персональні обставини: відомості про особу потерпілого; відомості про особу злочинця; [...] 3) наслідкові обставини; 4) інші обставини [34, с. 143].

Г. Ю. Нікітіна-Дудікова за основу обрала елементи складу кримінального правопорушення, і у межах кожного елементу пропонує згрупувати обставини, які підлягають з'ясуванню, за трьома критеріями: обставини, що підлягають доведенню (ст. 91 КПК України); обставини, що впливають на кваліфікацію вчиненого злочину за КК України; обставини, що мають важливе криміналістичне значення [35, с. 118].

І. А. Ботнарєнко, Ю. Б. Комаринська, О. М. Джужа, Я. О. Дякін, Д. М. Тичина виділяють обставини, що підлягають доказуванню під час провадження досудового розслідування домашнього насильства, пов'язані з подією кримінального правопорушення; винуватість особи; вид і розмір шкоди та інші обставини [36, с. 3].

О. В. Таран, А. П. Запотоцький та О. С. Старенький зазначають у дослідженні такі обставини як: встановлення статусу людини, для визначення її правового становища, яке може вплинути на притягнення до кримінальної відповідальності, правильної кваліфікації її дій; територіально-часові межі МГП; встановлення законної мети та чи була військова необхідність, підкреслюючи, що цей перелік обставин, що підлягають доказуванню, не є вичерпним; він може бути доповне-

ний іншими обставинами відповідно до особливостей конкретного провадження [37, с. 11].

Проаналізувавши думки науковців, з урахуванням кримінально-правової та криміналістичної специфіки злочину, пропонуємо виділяти обставини, що підлягають доказуванню під час розслідування мародерства.

Зокрема, це: 1) подія злочину (дата, час, місце, обстановка поля бою); 2) обставини, пов'язані із об'єктом, суб'єктом (предмет злочину – власність потерпілого, її кількість, приналежність до вбитої чи пораненої особи, вартість – мінімальний розмір викрадення чужого майна передбачений у ст. 51 Кодексу України про адміністративні правопорушення, тому для розміру предмета у ст. 432 Кримінального кодексу України розмір викраденої речі має перевищувати 0,2 неоподатковуваний мінімум доходів громадян; потерпілий – поранений чи вбитий; відомості про особу злочинця, ознаки суб'єкта злочину: фізична особа, осудність, вік, з якого настає кримінальна відповідальність, ознаки спеціального суб'єкта – військовослужбовець); 3) інші обставини, а саме які обтяжують чи пом'якшують покарання (ст. ст. 66 та 67 Кримінального кодексу України); що виключають кримінальну відповідальність або є підставою для закриття кримінального провадження (ст. 284 КПК України); обставини, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності, а також обставини, що виключають факт вчинення підозрюваною особою іншого злочину.

Наше дослідження є рекомендаціями, що зумовлені необхідністю правильної кваліфікації положення ст. 432 КК України та покращенню розслідування вказаного злочину задля усунення виявлених практикою недоліків правозастосування.

Висновки і пропозиції. Аналіз визначеного предметом дослідження питання дозволив дійти таких висновків:

1. У положеннях міжнародного гуманітарного права мародерство є воєнним злочином, у той час як за українським законодавством – військовим, про що свідчить проаналізоване законодавство, судова практика, міжнародні договори та інструкції Міжнародного кримінального суду «Елементи злочинів».

2. Обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні в Україні мають як спільні, так і відмінні риси з обставинами, які підлягають доказуванню в законодавстві інших країн, однак зберігають своє окреме кримінально-правове значення, що вимагає ретельного підходу до всіх фактичних даних аби кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини. Встановлено, що ситуаційний підхід при формуванні переліку обставин розширює традиційний підхід і виступає важливим керівним принципом для слідчого при розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних із мародерством.

З урахуванням кримінально-правової та криміналістичної специфіки злочину, пропонуємо виділяти такі обставини, що підлягають доказуванню під час розслідування мародерства, а саме: 1) подію кримінального правопорушення; 2) обставини, пов'язані із об'єктом, суб'єктом та 3) інші обставини.

3. На нашу думку, не треба обмежуватися у вчиненні мародерства полем бою, вважаємо доречним не виключати можливість заволодіння майном і цивільним населенням.

Отже, вважаємо необхідним визначати ознаками мародерства, в нормі про відповідальність за його вчинення – на полі бою чи в зоні воєнного конфлікту, а також майно військового та цивільної особи, яким заволодила стороння особа. Досить вдало це відображено у п. «а» ст. 413 КПК Грузії. У зв'язку з тим, що дане дослідження є корисним для сучасної правозастосовної практики, перспективами подальших досліджень обраної теми є розроблення інноваційних методів виявлення та розслідування мародерства на основі аналізу досвіду країн з високим рівнем захисту прав людини та використання цього досвіду для вдосконалення законодавства та практики кримінальних переслідувань щодо мародерства.

Список використаної літератури

1. Шрамко С. С., Калініна А. В. Злочинність в Україні: яка вона є під час війни і якою може бути у післявоєнний час? *Питання боротьби зі злочинністю*. 2022. Вип. 44. С. 98-106. URL: <https://doi.org/10.31359/2079-6242-2022-44-98>.
2. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Офіс Генерального прокурора* : веб-сайт. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення 20.02.2024).
3. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство : Закон України від 03 березня 2022 р. № 2117-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2117-20#Text> (дата звернення 20.02.2024).
4. Stewart G J., Kiyani A. The Ahistoricism of Legal Pluralism in International Criminal Law. *The American Journal of Comparative Law*. 2017. Vol. 65. № 2. P. 393-449. DOI: <https://doi.org/10.1093/ajcl/avx033>.
5. Zimmermann A., Geiß R. Paragraph 2(b)(xvi): Pillage. *Ambos, Rome Statute of the ICC: Article-by-Article Commentary* / according to the editorial office Kai Ambos. 2022. P. 451-454. URL: https://cedpal.uni-goettingen.de/data/publicaciones/2021/Ambos_Rome_Statute_ICC_READING_SAMPLE1.pdf
6. Buck K.G. Displacement and dispossession: redefining forced displacement and identifying when forced displacement becomes pillage under international humanitarian law. *Int J Humanitarian Action*. 2017. Vol. 2. № 5. DOI: <https://doi.org/10.1186/s41018-016-0016-6>.
7. O'Keefe, Roger, et al. Protection of cultural property: military manual. UNESCO Publishing, 2017. 91 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000246633>.
8. Palarczyk, D. Ecocide Before the International Criminal Court: Simplicity is Better Than an Elaborate Embellishment. 2023. *Crim Law Forum* 34, 147-207. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10609-023-09453-z>.
9. Greulich C., Jensen E.T. Cyber pillage. *Southwestern journal of International law*. 2020. Vol. XXVI: 2. P. 264-288. URL: https://www.swlaw.edu/sites/default/files/2020-12/Jensen_Greulich_264-288_v26n2.pdf.
10. Statute of the International Tribunal for the former Yugoslavia. Gesellschaft für Völkerstrafrecht e.V. International Criminal Law Society. URL: http://www.icls.de/dokumente/icty_statut.pdf (дата звернення 12.01.2024).
11. TPIY, Prosecutor v. Goran Jelusic, case № IT-95-10-T, Trial Judgement. URL: <https://www.refworld.org/cases,ICTY,4147fe474.html>.
12. Statute of the International Tribunal for Rwanda (1994, November). URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/statute-international-criminal-tribunal-prosecution-persons> (дата звернення 20.02.2024).
13. TPIY, Prosecutor v. Kordić and Čerkez, case № IT-95-14/2-A, Appeal Judgement. URL: <https://www.refworld.org/cases,ICTY,47fd53d.html>.
14. Geneva convention relative to the protection of civilian persons in time of war of 12 August 1949. IHL Databases. URL: <https://ihl-databases.icrc.org/assets/treaties/380-GC-IV-EN.pdf>.
15. IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі : Конвенція Україна від 18.10.1907 р. URL: <https://>

- zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text (дата звернення 28.01.2024).
16. Римський статут Міжнародного кримінального суду : Статут Міжнар. судів від 17.07.1998 р. : станом на 16 січня 2002 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text. (дата звернення 28.01.2024).
 17. TPIY, Prosecutor v. Milan Martić, case № IT-95-11-T, Judgement in the Case the Prosecutor v. Milan Martić. URL: <https://www.refworld.org/cases,ICTY,469de5652.html>.
 18. Clapham A., Gaeta P., Sassoli M. The 1949 Geneva Conventions: a commentary. USA. 2015. 1651 p.
 19. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
 20. Criminal Code of Bosnia and Herzegovina. Council of Europe. 2003. 74 p. URL: <https://rm.coe.int/bih-criminal-code-consolidated-text/16806415c8>.
 21. Criminal Code of Georgia. Legislative Herald of Georgia (July, 1999). URL: <https://matsne.gov.ge/en/document/view/16426?publication=253>.
 22. Australia's Defence Force Discipline Act. (1982). Subdivision D. 48 looting. URL: <https://www.legislation.gov.au/Details/C2016C00811>.
 23. Penal code No. 132 (1984). URL: https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/codes_displaySection.xhtml?sectionNum=463.&lawCode=PEN.
 24. Kopotun I., Murzo, Ye. Criteria for distinguishing looting from other crimes: A comparative analysis. *Law Journal of the National Academy of Internal Affairs*. 2022. Vol. 13, № 2. P. 41-49. DOI: <https://doi.org/10.56215/naia-chasopis/2.2023.41>.
 25. Black's Law Dictionary. Eighth edition / Editor in Chief B. A. Garner. St. Paul: Thomson-West, 2007. 1810 p.
 26. TPIY, Prosecutor v. Dusko Tadić a/k/a «DULE», case № IT-94-1-T, decision on the Defence Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction. URL: <https://www.legal-tools.org/doc/866e17/pdf>.
 27. SCSL, Prosecutor v. Sesay et al., case № SCSL-04-15-T, Trial Judgement. URL: <https://www.legal-tools.org/doc/7f05b7/>.
 28. Dormann K. Elements of war crimes under the Rome Statute of the International Criminal Court: sources and commentary. England : Cambridge University Press & Assessment, 2003. 524 p. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511495144>.
 29. Elements of Crimes. International Criminal Court. The Netherlands. 2013. 39 p. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/Publications/Elements-of-Crimes.pdf>.
 30. Пчеліна О. В. Сутність і зміст обставин, що підлягають з'ясуванню під час розслідування кримінального правопорушення. *Юридичний бюлетень : науковий журнал*. Одеса : Одеський державний університет внутрішніх справ, 2020. Вип. 12. С. 177-183. DOI: [https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i2\(31\).590](https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i2(31).590).
 31. The Criminal Procedure Code of the Republic of Moldova. Official Monitor of the Republic of Moldova, № 104-110/447 dated 07.06.2003. 268 p. URL: <https://www.refworld.org/pdfid/5509a3794.pdf>.
 32. Criminal Procedure Code of the Republic of Armenia. 1 September 1998 AL-248. URL: <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1450&lang=eng>.
 33. Code of Criminal Procedure, Riigi Teataja Code of Criminal Procedure. 2004. URL: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/512122017005/consolide>.
 34. Вигівський І. Обставини, що підлягають з'ясуванню під час розслідування захоплення заручників. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2020. Т. 1., № 3 (31). С. 141-146. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.1.24>.
 35. Нікітіна-Дудікова Г. Ю. Обставини, що підлягають з'ясуванню під час розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. Вип. 1(42). С. 116-121. DOI: [https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i1\(42\).1005](https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i1(42).1005).
 36. Ботнарченко І. А., Комаринська Ю. Б., Джужа О. М., Дякін Я. О., Тичина Д. М. Обставини, що підлягають доказуванню під час розслідування домашнього насильства: практ. посібник. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2023. 52 с. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/a1f4ebd8-2085-4609-9780-10733da62a4d/content>.
 37. Taran, O. V., Zapototskyi, A., Starenkyi O. Circumstances to be proved in the investigation of violations of the laws or customs of war. *Scientific Journal of the National Academy of Internal Affairs*. 2022. Vol. 27, № 3. P. 9-18. DOI: <https://doi.org/10.56215/0122273.09>.

References

1. Shramko, S. S., & Kalinina, A. V. (2022). Crime in Ukraine: what is it like during the war and what can it be like in the post-war period? The issue of fighting crime, (44), 98-106. DOI: <https://doi.org/10.31359/2079-6242-2022-44-98> [in Ukrainian].
2. On registered criminal offenses and the results of their pre-trial investigation. (n.d.). URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> [in Ukrainian].
3. On amendments to the Criminal Code of Ukraine regarding increased liability for looting: Law of Ukraine (2022, May). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2117-20#Text> [in Ukrainian].
4. Stewart, J. G., & Kiyani, A. (2017). The Ahistoricism of Legal Pluralism in International Criminal Law. *The American Journal of Comparative Law*, 65(2), 393-449. DOI: <https://doi.org/10.1093/ajcl/avx033>.
5. Zimmermann, A., Geiß, R. (2022). Rome Statute of the ICC: Article-by-Article Commentary. In Paragraph 2(b)(xvi): Pillage. (pp. 451-454). The Hague: Ambos. URL: https://cedpal.uni-goettingen.de/data/publicaciones/2021/Ambos_Rome_Statute_ICC_READING_SAMPLE1.pdf.
6. Buck, K. G. (2017). Displacement and dispossession: redefining forced displacement and identifying when forced displacement becomes pillage under international humanitarian law. *Int J Humanitarian Action* 2 (1), 1-18. DOI: <https://doi.org/10.1186/s41018-016-0016-6>.
7. O'Keefe, R., Péron, C., Musayev, T., & Ferrari, G. (2017). Protection of cultural property: military manual. UNESCO Publishing. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000246633>.
8. Palarczyk, D. (2023). Ecocide Before the International Criminal Court: Simplicity is Better Than an Elaborate Embellishment. *Crim Law Forum* 34, 147-207. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10609-023-09453-z>.
9. Greulich, C., Jensen, E. T. (2020). Cyber pillage. *Southwestern Journal of International Law*, XXVI: 2, 264-288. URL: https://www.swlaw.edu/sites/default/files/2020-12/Jensen_Greulich_264-288_v26n2.pdf.
10. Statute of the International Tribunal for the former Yugoslavia (1993, May). URL: http://www.icls.de/dokumente/icty_statut.pdf.
11. TPIY, Prosecutor v. Goran Jelisic, case № IT-95-10-T, Trial Judgement. (1999, December). URL: <https://www.refworld.org/cases,ICTY,4147fe474.html>.
12. Statute of the International Tribunal for Rwanda (1994, November). URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/statute-international-criminal-tribunal-prosecution-persons>.
13. TPIY, Prosecutor v. Kordić and Čerkez, case № IT-95-14/2-A, Appeal Judgement. (2004, December). URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/statute-international-criminal-https://www.refworld.org/cases,ICTY,47fd53d.html>.
14. Geneva convention relative to the protection of civilian persons in time of war (1949, August). URL: <https://ihl-databases.icrc.org/assets/treaties/380-GC-IV-EN.pdf>.
15. IV Convention of the Verkhovna Rada of Ukraine No. 995_222 “On the Laws and Customs of War on Land and its Annex: Provisions on the Laws and Customs of War on Land”. (1907, October). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text. [in Ukrainian].
16. Rome Statute of the International Criminal Court. (1998, November). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text. [in Ukrainian].
17. TPIY, Prosecutor v. Milan Martić, case № IT-95-11-T, Judgement in the Case the Prosecutor v. Milan Martić/ (2007, June). URL: <https://www.refworld.org/cases,ICTY,469de5652.html>.
18. Clapham, A., Gaeta, P., Sassoli, M. (2015). *The 1949 Geneva Conventions: a commentary*. England: Oxford University Press.
19. Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine. (2001, April). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. [in Ukrainian].
20. Criminal Code of Bosnia and Herzegovina: Law of Bosnia and Herzegovina (2003, June). URL: <https://rm.coe.int/bih-criminal-code-consolidated-text/16806415c8>.

21. Criminal Code of Georgia. Legislative Herald of Georgia (July, 1999). URL: <https://matsne.gov.ge/en/document/view/16426?publication=253>.
22. Australia's Defence Force Discipline Act. (1982). Subdivision D. 48 looting. URL: <https://www.legislation.gov.au/Details/C2016C00811>.
23. Penal code No. 132 (1984). URL: https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/codes_displaySection.xhtml?sectionNum=463.&lawCode=PEN.
24. Kopotun, I., & Murzo, Ye. (2023). Criteria for distinguishing looting from other crimes: A comparative analysis. Law Journal of the National Academy of Internal Affairs, 13(2), 41-49. URL: <https://doi.org/10.56215/naia-chasopis/2.2023.41>.
25. Black's Law Dictionary. Eighth edition / Editor in Chief B. A. Garner. St. Paul: Thomson-West, 2007. 1810 p.
26. TPIY, Prosecutor v. Dusko Tadic a/k/a «DULE», case № IT-94-1-T, decision on the Defence Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction. (1995, October). URL: <https://www.legal-tools.org/doc/866e17/pdf>.
27. SCSL, Prosecutor v. Sesay et al., case № SCSL-04-15-T, Trial Judgement. (2009, May). URL: <https://www.legal-tools.org/doc/7f05b7/>.
28. Dormann, K. (2003). Elements of war crimes under the Rome Statute of the International Criminal Court: sources and commentary. ICRC/Cambridge University Press.
29. Elements of Crimes. (2013). International Criminal Court. The Netherlands. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/Publications/Elements-of-Crimes.pdf>.
30. Pchelina, O. V. (2020). The essence and content of the circumstances to be ascertained during the investigation of a criminal offence. Legal bulletin, (12), 177-183. DOI: [https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i2\(31\).590](https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i2(31).590) [in Ukrainian].
31. The Criminal Procedure Code of the Republic of Moldova: Law of the Republic of Moldova (2003, June). URL: <https://www.refworld.org/pdfid/5509a3794.pdf>.
32. Criminal Procedure Code of the Republic of Armenia: Law of the Republic of Armenia (1998, September). URL: <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1450&lang=eng>.
33. Code of Criminal Procedure: Law of Estonia. (2004, July). URL: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/512122017005/consolide>.
34. Vyhivskyi, I. M. (2020). Circumstances to be ascertained during the hostage-taking investigation. Knowledge, Education, Law, Management. 3 (31), 141-146. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.1.24> [in Ukrainian].
35. Nikitina-Dudikova, G. Yu. (2022). Circumstances to be ascertained during the investigation of criminal offenses against the sexual freedom and sexual integrity of children. Carpathian Legal Gazette, (1 (42)), 116-121. DOI: [https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i1\(42\).1005](https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i1(42).1005) [in Ukrainian].
36. Botnarenko I. A., Komarinska Yu. B., Dzhuzha O. M., Dyakin Y. O., Tychyna D. M. (2023). *Circumstances to be proven during the investigation of domestic violence*. Kyiv : The National Academy of Internal Affairs. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/a1f4ebd8-2085-4609-9780-10733da62a4d/content> [in Ukrainian].
37. Taran, O. V., Zapototskyi, A., & Starenkyi, O. (2022). Circumstances to be proved in the investigation of violations of the laws or customs of war. Scientific Journal of the National Academy of Internal Affairs, 27(3), 9-18. DOI: <https://doi.org/10.56215/0122273.09>.

Стаття надійшла 26.02.2024 р.

Ye. O. Murzo, Postgraduate Student
National Academy of Internal Affairs
the Department of Criminal Procedure
1 Solomianska Sq, Kyiv, 03035, Ukraine
e-mail: yevheniiamurzo@gmail.com
ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0000-4409-0560>

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE INVESTIGATION OF PILLAGE IN THE CRIMINAL LEGISLATION OF UKRAINE AND FOREIGN COUNTRIES

Summary

The article clarifies the essence of pillage according to Ukrainian and international legislation, defines the composition of these crimes, highlights the list of circumstances that must be proven, and forms additional ones in the investigation of pillage in Ukraine. It is established that the war led to an increase in the number of cases of looting, but since 2014, no person has been convicted under Article 432 of the Criminal Code of Ukraine. Fixing these crimes is complicated in the occupied territories. There are difficulties with qualification, investigators do not have a sufficient experience in investigating criminal offenses of this specific nature, and there is no clear forensic methodology for investigating such crimes. This emphasizes the relevance of the research. The purpose of this article is to study the problems of investigating looting in the criminal legislation of Ukraine and foreign countries. The article uses a set of scientific methods for a comprehensive study of this issue, in particular, general scientific and special ones, which are means of the scientific research. The dialectical method is used within the scope of studying the theory and practice of contradictions related to the subject of the research. Taking into account the criminal-legal and forensic specifics of the crime, the forecasting method is used to formulate proposals for the selection of circumstances to be proven during the investigation of looting in criminal proceedings. The comparative legal method is used during the comparison of concepts and scientific research, scholars' points of view regarding the understanding of the essence of looting. The scientific research of Ukrainian and foreign scientists is analyzed, whose views highlighted the issue of pillage and its types, legislation and international treaties. The practical value lies in the fact that the study contributes to the understanding and improvement of the procedure of investigation of looting, indicating which circumstances can be of significant importance for establishing and proving the guilt of a person and the administration of justice.

Keywords: war, event, looting, plunder, investigation.